

MEZŐGAZDASÁGI NÉPOKTATÁS

A GAZDASÁGI SZAKTANITÓK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Eldíjazási díj: Egy évre 8— pengő.
Az előfizetési- és hirdetői díjak a Gazdasági Szaktanitók Országos Egyesülete főpénztárának Kiszámlázására az 54.135. csekkzámlán küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ
SZÉP LÁSZLÓ

Megjelenik augusztus hó kivételével minden hó 1-én. Szerkesztőség Kiskunfélegyháza. Az egyesület tagjai a lapot tagdíjuk fejében kapják.

A lap kiadásáért felel: PIGNICZKY FERENC elnök, Szekszárd. Kiadótulajdonos: A Gazd. Szaktanitók Orsz. Egyesülete, Szekszárd

Nyolcosztályú elemi iskola.

Az új országgyűlés megnyíltakor adott kultuszminiszteri program újabb további előrehaladást mutat a reformok terén megkezdett ösvényen, melyen közeli állomásnak jelezte a VIII osztályú elemi népiskola gyorsabb ütemű, országos viszonylatu megvalósítását s itt bizonyos mértékű elfogódottsággal várakozunk a kifutó intézkedésekre, mert a részleges megvalósítás folyamán a mezőgazdasági népiskoláknak kapcsolódásánál némi szervi megszakadások történtek, melyeknek következtében a két iskolatípus addigi összefüggő működése olyan válságba került, ami az általános vonalú beállítás után még súlyosbodhat, sőt teljesen lehetlenné is válhat megfelelő gyökeres szervezés, illetve átszervezés eszközzése, vagy legalábbis a két iskola egymáshoz való viszonyának kategórikus meghatározása nélkül, mert ez utóbbinak hiányában máris kialakulhatott az az itt-ott jelentkező — lokális és szubjektív — magyarázat a két iskolafajta viszonyáról olyan formában, ami egyáltalán nem szolgálta a népoktatás nemes ügyét, legkevésbé a kívánatos testvéri jóviszonyt, ami pedig első és elengedhetetlen feltétele a két iskola harmonikus, zavartalan, építő munkájának.

A VI. elemi osztályra épített (a 15 életév betöltéséig tartó) továbbképzés a VIII osztály bevezetésével lényeges változást szenved bármilyen tervezet, vagy elgondolás

törvényesítése esetén úgy az előképzettség, mint a korhatár, sőt az iskolaszervezés tekintetében is, de semmi esetre sem maradhat fenn az a gyökértelen, önkényes magyarázat, hogy már a VII, és méginkább a VIII. osztály elvégzése mentesít a továbbképzés kötelezettségétől a 15. életév betöltése előtt is, merthiszen a fennálló rendelkezések szerint még a polgári-, vagy középiskola alsó három osztályának a 15. életév betöltése előtti végzése sem mentesíti a tankötelest a továbbképzéstől, ha az iskolák IV. osztályát valami oknál fogva nem végzi el, vagyis tanulmányait abba hagyja, hanem kötelezi a továbbképzést szolgáló iskola megfelelő (I. vagy II.) osztályának látogatására; a népoktatási reformtervezet egyik kiemelkedő pontja a mezőgazdasági népoktatás korszerűen kívánatos kiépítése a jól bevált mezőgazdasági népiskolák szaporításával biztosítottnak mutatkozik eredeti elgondolásában, de a VIII osztályú elemi népiskola semmi esetre sem helyettesítheti azt, legkevésbé mai szervezetében, egyrészt szaktanárok hiánya, másrészt tantervi felépítése, de nem utolsósorban a gyakorlati képzés nehézsége miatt stb: mindmegannyi aggodalmat keltő momentum, melyeknek eloszlátása, rendezése, kiküszöbölése kell képezze azokat az előmunkálatokat, melyek e nagy horderejű evolúciót nyugvópontra hozzák.

—p.

Iskoláink mezőgazdasági kísérletei és nevelő hatásuk.

A világnak egyik nagy elméje a földműves munkáját rendkívül szépnek mondja és nagyrabecsüli azért is, mert a föld mindig oly félremagyarázhatatlanul válaszol arra, hogy munkánkat rosszul, vagy jól végeztük-e? A föld jó vagy rossz terméseivel arról ad tanubizonyságot, hogy jól bántunk-e vele, okszerű munkánkkal megbecsültük-e, vagy csak önző zsarolója voltunk. Szabjunk tehát a magyar földműves munkájának helyes irányt, hogy a legértékesebb nemzeti vagyónunk, az ősi magyar föld erőben továbbra is dúsan kamatozzék és biztosítsa a jobb magyar jövőt.

A magyar élet egyik főirányítója mindig a magyar iskola kell, hogy legyen. A magyar földművesnép iskolái pedig csak akkor tölthetik be ezen irányító szerepüket, ha a szülőföld s a tágabb haza kulturális és gazdasági strukturáját, annak változatait, valamint az azzal szoros kapcsolatban lévő szociológiai, népi változásokat figyelemmel kísérik és munkájukkal ezekhez alkalmazkodnak. Csak az ilyen talajban gyökeredző magyar gazdasági iskolák nevelhetik a magyar népet. Ezen alaptételből kiindulva vizsgáljuk meg elsősorban gazdasági iskoláink egyik munkakörének, a természetszerű kísérleteknek jelentőségét és azok nevelői hatását a magyar földműves szempontjából. Itt már is jegyezzük meg magunknak, hogy kísérlet nélkül nincsen haladás.

A mai idők szava azt a követelést harsogja felénk, hogy a magyar föld javarészen a magyar földművesé legyen. A föld helyes megosztása, a telepítések stb, mind-megannyi kíváncsi és jelenség, melyek gazdasági életünk vérkeringésének megváltoztatását és egészségessé tételét célozzák és sürgetik. Ezen átalakulások zökkenés nélkül való sima és fokozatos keresztülvitelénél elsősorban a különböző gazdasági iskolák vegyék ki az őket megillető és kötelező részüket. Állapítsuk tehát meg,

hogy ezen iskolák miként tehetnének ennek eleget a fenti munkakörükkel.

Első kötelességük lesz, hogy a földművesnépet nagy műhelyében, a végtelen nagy természetben keressék fel, mert csak ott nevelhetjük azt valóban fontos nemzetfenntartó hivatására, munkájára. A nevelés egyik meghitt helyéül már a réyi pedagógusok is a szabad természetet jelölték meg. A lángelméjű nagy nevelő, Comenius a „Didactica magna” című főművében már iskolakertet követel a gyermekek részére, melyben szemüket a természet virágjain, növényein legeltessék, azokat és fejlődésüket megismerjék. Ime az oktató munka első kísérleti telepe a multban. Kérdem már most, hogy a mai pedagógus is, de különösen a gazdapedagógus a földművesnép oktatásához és neveléséhez kívánhat-e más és jobb gyakorlati taneszközt, mint kertet, gyakorló gazdaságot és kísérleti telepet? Mert aki nem ezeket választja a gyakorlati oktatás és nevelés helyéül, az a magyar földművesnek még azon természetét sem ismeri, hogy az csak annak hisz, amit szemével láthat, vagy kézzelfoghatóan érezhet. A földművesnek ezen konzervativnak mondott, zárkózott természete azonban felmelegszik és lelke megszólal azonnal, mihelyt mi is az övéhez hasonló műhelyben, ez esetben kísérleti telepünkön fogadjuk és ott előtte nem az elmélet könyvét nyitjuk ki örökérvényű igazságaival. Így adunk helyet egyben az ő régi és igaz véleményének is. hogy minden gazdasági elméletet csak a gyakorlat igazolhat s ezzel megnyerjük bizalmát.

Ezen természetszerű megállapítások alapján oktatjuk tehát kísérleti telepeinken a kiscgazdákat is. Felmerült ugyan valamikor az a kérdés is, hogy vajjon a 20—30—40 k. hold gyakorló gazdaságokkal rendelkező mezőgazdasági népiskolák is megtegyék-e azt és miképen? Erre a feleletet nemcsak

a hivatalos rendelkezések adták meg, hanem a legilletékesebb szakférfiú, az orsz. m. kir. növénytermelési kísérleti állomás főigazgatója, mikor a következő című, igen nagy gyakorlati értékű könyvet írta: „Hogyan kísérletezzen a kisgazda?” Ez tette kötelességévé a kisgazda gyermekeit oktató mezőgazdasági népiskoláknak is, hogy növendékeiket gyakorlati termesztési kísérletekkel is neveljék. Mielőtt ezen iskolák kísérleteinek rövid ismertetésére áttérnék, a többi iskolafajok hasonló munkásságáról óhajtanék megemlékezni.

Kultuskormányunk a természetrajzi és gazdasági ismeretek alapfogalmainak oktatása céljából már az elemi- és azokkal kapcsolatban lévő gazdasági irányú továbbképző népiskoláknak is nem egy helyen 1—2 holdas gyakorló területeket juttatott. Ezzel nem egy nyugati államot előzött meg s ezen iskolai berendezésünket a külföldön is követendő példaként elismeréssel említik. Ezen iskolák gyakorló területein már több olyan bemutató, szemléltető, demonstráló kísérlettel találkozunk, melyek a jelzett iskolák oktatását és nevelését erősen alátámasztják. Ugyancsak minden polgári iskolánál és tanítóképző-intézeteknél is találunk iskolakerteket, gyakorló kísérleti telepeket, melyeken a legkülönbözőbb kísérletek szép eredményeit mutatják be. Ilyen természetes rendszerrel nevelik ezen intézetek is a magyar ifjúságot és a jövő faluvezető tanítóságát a földművesnép és munkájának megismerésére, megbecsülésére. A felsorolt indokok és tények elvitázhatatlanul igazolják, hogy gyakorló kísérleti telepek, gyakorló gazdaságok nélkül ma már nem is képzelhetünk el gazdasági irányú nevelést. Helyesen jegyezte meg egy gazdapedagógus, hogy eljön még az az idő, amikor az egész művelt világ csodálkozni fog azon, hogyan létezhetett valamikor gazdasági oktatás gyakorló gazdaság, kert és kísérleti terület nélkül.

Ezek után most már szólnom kell a mezőgazdasági népiskolák gyakorlati kísérleteinek céljairól s röviden azok megvalósításáról is. Egyben beszámolhatok nevelői hatásokról annál is inkább, mert azokat évtizedek óta a közvetlen gyakorlatból

ismerem s bár lassú, de fokozatos hatásukat figyelemmel kísértem. Térjünk tehát át a mezőgazdasági népiskolák ezen kísérleteire, melyeknek célja mindig és mindenütt helyileg is a több- és minőség termesztés előmozdítása volt és lesz.

A mezőgazdasági népiskolák talajmívelő, istálló- és műtrágya-, vetési-, növényápoló és ezekhez hasonló kísérleteit a gyakorló gazdaságukban nagyobb földterületen végzik. A termelendő növények új fajtáinak kiválasztását, azok ápolási módját, a betegségekkel szemben való ellentállóságukat, a védekezési módokat, azokhoz való anyagok kipróbálását és hasonló természetű kísérleteket külön megfelelő kísérleti telepeken hajtják végre. Itt 16—80 négyszögölnyi nagyságú, vagy nagybani termesztés előtt még nagyobb területű táblákon folyik az egyes növények termesztési kísérlete. Ezen kísérleti telepek célszerű és mintaszerű berendezésére a növendékek bevonásával az iskolák nagy gondot fordítanak. Itt nem tévesztjük szem elől sohasem, hogy csakis éveken át tartó komoly, alapos és lelkiismeretes munkával érhetünk el a termesztési kísérleteknél megfelelő és megbízható eredményeket.

A különböző növényekkel végrehajtott műtrágyázási kísérleteknél pl. már a növények fejlődési időszakában mutatkozó jó hatásokat, előnyös változásokat és végül a termés eredményeket mutatjuk be. Ha erről a tanulók már gyermekkorukban is megfelelő alapfogalmakat kapnak, melyeket a téli gazdasági- és gazdasági szakiskolák továbbfejleszhetnek, akkor azok felnőtt korukban sem fognak a műtrágyázástól, sőt ennek érdekében talajuk megvizsgálásától sem idegenkedni. Ugyanigy járnak el az iskolák a talajmívelési és növényápolási kísérletek bemutatásainál, mikor sokszor a régi hibás módszerekkel párhuzamban szemléltetik a helyes eljárásokat.

A következőkben egy növényfajtakiválasztó kísérletet fogok ismertetni, amikor 10, majd 8—6 és utóbb 4 féle bányai nemesített búzafajtából a helyi talaj- és éghajlati viszonyoknak legjobban megfelelő búzafajta megállapítása, kiválasztása volt a

cél. Ezen kísérletnél feljegyzéseink és megfigyeléseink a következőkre terjedtek ki. A vetés ideje, az elvetett mag mennyisége, a kelés ideje, a tenyészidő alatti bokrosodás, fagyállóság, szárba indulás, kalászolás kezdete, rozsdá és megdülés mérve, érés kezdete, szalma szilárdság, aratás- és cséplés időpontja, termés mennyisége. Majd a termés feldolgozásánál megfigyeltük a mag színét, alakját, esetleges szorultságát, 1000 szem és hl. súlyát és végül vegyvizsgálat alapján a sikértartalmát, minőségét. Ezen nemesített most már országosan törzskönyvezett bánkúti búzák közül 2 fajta vált be a legjobban a helyi termesztési céloknak és viszonyoknak. Az éveken keresztül folyó buza termesztési kísérleteket a kisgazdák évről évre csoportosan látogatták meg s örömmel járták a kalászlengő különböző fajta búzatáblákat. Azok között órák hosszat vitatkoztak és vizsgálgatták a szalmát, a szép kalászokat, a búzaszemek minőségét. Rozdás évjáratban pedig csodálkozva szemlélték, hogy ezen nemesített búzák valóban erősen rozsdáállók, mert a rozsdakár azokon csak minimálisan volt észlelhető. Ugyanezt igazolták a másutt rozsdafellegekben dolgozó cséplőmunkások is, kik örömmel cséplték az ugyszólván rozsdamentes bánkúti búzát. Ily uton működtek közvetve is közre a mezőgazdasági népiskolák a nemesített vetőmagvaknak a kisgazdák közti termesztésében a közvetlenül az által, hogy saját terméseikből juttattak a kisgazdáknak nemesített vetőmagot.

Nem kevésbé érdekesek és eredményeikben hasznosak voltak a mák- és burgonyakísérletek is. Mindkettőnél a kísérlet 8—8 féle fajtaival indult meg. Ezen kísérletekkel is sikerült pl. egy bőtermő, sokzárttokú nemesíteti mákfajtát kiválasztani, melynek termesztése helyileg eléggé elterjedt. — A burgonyakísérlet célja részben a degenerált burgonyaanyagának regenerálása volt s másrészt egy megfelelő fajta kiválasztása mellett a burgonya termésének emelése. Ennek is meg volt az eredménye, mely utat jelölt ki a hasznosított burgonyatermesztéshez.

Egy-egy takarmánynövény- és fűkísér-

lettel a mezőgazdasági népiskolák a takarmánytermesztés és rétművelés lassú fejlődését igyekeztek előmozdítani. — Az olajos növények közül a ricinustermesztési kísérlet is végeztetett, mely kísérletnél s piros és zöld tüskés fajta bizonyult helyileg jónak.

Hasznos volt egy speciális szántóföldi termesztésben lévő növény, a vöröshagyma termesztési kísérlete is, melynek révén egy alakra, színre, elállóságra és minőségre is megfelelő hagymatípust választottunk ki, mely a sokféle fajta keverékből álló makói vöröshagyma között a legjobbak egyikének bizonyult. Ezen kísérlet képezte részben a most állami ellenőrzés alatt folyó hagymanemesítésnek alapját is. Ugyancsak most van folyamatban a mezőgazdasági népiskolánál több évre terjedően a vöröshagyma műtrágyázási kísérlet a fentihez hasonlóan.

Egy másik kísérletünk volt a szalma-trágyakészítés kísérlete, vagyis hogyan lehet szalmából állat nélkül az istállótrágyával teljesen egyenértékű trágyát előállítani. Ennek bevezetése messze fekvő tanyaépületek nélküli földeken igen indokolt lenne s a trágya ott helyben volna készíthető. A vegyvizsgálat ezen kísérlet teljes sikerét igazolta.

Még egy különleges kísérletet említek meg, mely sajnos gyakorlati termesztés szempontjából eddig nem nyújtott még megfelelő eredményeket s ez a gyapotnövény kísérlete, mellyel 15 év óta foglalkozunk. Egy-egy jó termés azonban már igazolta azt, hogy a magyar nap éltető melege a magyar talajban nagy termést is képes lenne érlelni, de az éghajlatunk alatti rövid tenyészidő rendszeres termesztését még nem teszi lehetővé. Gazda még ne termesse.

Végül a jövő növényének kísérleti termesztéséről szeretnék még egy kissé behatóbban szólni. Ez pedig a szójabab. Ez az összes mezőgazdasági növények közül fehérjében a leggazdagabb, melyet ezért már sokan csodanövénynek neveznek. Ismerjük meg közelebbről. Bőséges fehérje-, zsíros- és vitamintartalma az ázsiai népek egyoldalú rizs- és teatáplálkozását már teljes értékűvé tette. Fehérje-tartalma 36 százalék, zsír-olajtartalma 18 százalék, olaj, margarin, szappan, firnisz, (kence)-lack,

linoleum és festégyártásra használják. De mindezek mellett főleg emberi és állati táplálkozás szempontjából a jövő legjelentősebb növénye. Mert míg a tejnek 3·7 százalék, a tojásnak 12·5 százalék, a húsnak 19—20 százalék és a közönséges babnak 24 százalék, addig a szójababnak 36 százalék a fehérjetartalma. Ugyanez áll a zsírtartalmára vonatkozóan is. A szójabab tehát a természet adta oly kincs, mint amilyent alig találunk az állat és növényvilágban. A vitaminok közül különösen a növekvést szolgáló „A” vitaminban gazdag „B” vitaminja pedig nagyobb mint a tojás, vagy velőé. A gyógyászatban is nagy jelentősége van már. Gazdasági szempontból a tejelő és nevelő tenyészállatoknál utolérhetetlen abrakarmány. Lisztje elsőrendű emberi táplálék.

Végül nemzetvédelmi szempontból, hadseregünk ellátása tekintetében is egyik legfontosabb táplálószerünk, élelmi cikkünk lehetne. Ezen értékét igazolja a régi orosz-japán háború, mikor a fegyverek mellett a szójabab döntötte el nagyrészen a háborút. Mert míg a japánok a teljes tápértékű szójabablisztból készült s könnyen magukkal vihető kétszersültből táplálkoztak, addig az orosz hadsereg hús élelmezésének utánpótlása óriási nehézségekkel járt s hadseregük emberanyaga leromlott s így ellenállóképességük megtört.

Ezen növény termesztési kísérlete nálunk már jó eredményeket adott de termesztésének mielőbbi elterjesztését részben még a piaci árának kialakulása késlelteti. Kísérletünk 16 féle szójával indult meg és 10 év óta folyik. Így sikerült a keszthelyi, dob-ruezsai, Brillmayer és Ismail fajtákban helyileg termesztésre alkalmas szójababokat kiválasztani, melyek több évi átlagban k. holdanként 10 q, de egyes éveken 12—14 q termést is mutattak.

Csak megemlítem még a kettős célt szolgáló konyhakerti növény kísérletet. Ezzel iskoláink az okszerű konyhakerti termesztést és népelelmezést szolgálják. A népszerűsített kerti növényeket háztartási tanfolyamokon dolgozzák fel s így még a gyomron keresztül is a kerti termesztést és

népelelmezést javítják.

Befejezésül röviden összefoglalom a termesztési kísérletek nevelői hatását, mert nevelő eredmény nélkül e téren is alig lesz értéke. A termesztési kísérletek a növendéket és felnőttest egyaránt kutatni s így elsősorban gondolkodni tanítják meg, ami minden foglalkozás és élet főrugója. Sajnos népünkben még részben hiányzik ez az életórát szabályozó és járató főrugó. Sőt e hiány egyenesen fogyatékosága is, ami gazdasági előrehaladásnak is egyik akadály.

A gyakorlati kísérleti munka tisztaságra, önállóságra, öntevékenységre, vezetésre, segítésre, rendszeretetre, lelkiemerelességre nevel, vagyis az a nevelés oly eszköze, mely az értelmet fejleszti s növendékeinket a szociális erkölcsök céljai felé viszi. A kísérletekkel minden tudásuk önálló, szellemi feldolgozása mellett a tanulók külső akarattevékenységét, a kézi munkájukat is fejlesztjük. Itt is a munka az egyik legfontosabb nevelői tényező, melylyel sokszor a legrégebb munkaiskolának, a szülői háznak téves nevelését is helyes utra terelhetjük. Itt se tévesszük azonban soha szem elől hogy az út, amelyen a növendékeinket valamely gyakorlati tudáshoz juttatjuk, sokszor fontosabb, életbevágóbb, mint némely tudás maga.

A kísérleti munkákban a mindkét nembeli tanulóifjuság az egészséges teremtő munka értékeit fogja megismerni. Nevelőjének vezetése mellett szíve-vágya szerint fog az élő természettel természetes módon érintkezni s ezuton fogja megtanulni, hogy a magyar röögöt jobban megbecsülje s ahhoz magyar lélekkel igazán ragaszkodjék.

Iskolák, kispasztók, végezzetek tehát termesztési kísérleteket s beszéljete ily módon is őszintén a nagy természettel. Így jut el jobban kérésetek is a Mindenhatóhoz. Hiszen ezt ajánlja figyelmetekbe az első felelős magyar kultuszminiszter, hazánk nagy fia, Bárány Eötvös József is következő mondatával: „Közelebb áll Istenéhez, ki a természettel, mint az, ki az emberekkel jó mindennap érintkezésbe.”

Schill János.

Gazdasági tanításvázlatok

(Egyszerű tanításminták a székesfehérvári mezőgazdasági népiskolában megrendezett gazdasági irányú pedagógiai szeminárium anyagából)*

Közli: **Balaton Béla.**

II. fiúosztály.

Tanítási idő: 1/2 óra.

Tantárgy: Állattenyésztés.

Tananyag: A jó fejős tehén.

Tárgyi cél: A jó fejős tehén felismerése, főleg vásárlás alkalmával.

Nevelési cél: Ne ítéljünk látszat után, az igénytelen külső gyakran értéket takar.

Szemléltetési eszközök: Kép, táblai rajz, vázlatzavak, tehén (a valóságban.)

A tanítás részletes vázlata.

Előkészítés. — *Hangulatkeltés:* Jancsi, van nektek tehenetek? Hány van? Milyen a szőrük színe? És nektek? Mikor volt borja? A tiétek hány liter tejet ad, Miska? Ugy-e milyen jó, hogy van a háznál, jut tej a kicsiknek, kerül az eladott tejből konyhai költségekre. Valóságos áldás egy jó tejelő tehén! Ismertem az Alföldön egy szegény 7 gyermekes családot, jóra való ember volt a családfő, Kovács bácsi. Rendesen járatta minden gyerekét iskolába, ő meg a szomszédos nagy birtokon dolgozott éven át. Szerették, becsülték ott is. Egyszer valami nagyobb munka jutalmaként hitvány kis visszamaradt borjút adott neki az uraság. A kis Riska a család szemefénye lett. Ápolták, kefélték mind a 7 gyermek becézte és jó takarmányozás mellett — ha nem is nagy vagy erős — de jó táplált, gondozott kis tehén fejlődött belőle. Ez a Riska tehén azonban — bár kitűnően tejtelt és minden jóval takarmányozták — mindig sovány maradt. Sovány, kicsi tehénke volt, de öntötte a tejet reggel-este a sajtárba.

Célkitűzés: Mielőtt tovább mesélném a Riska történetét, beszéljük meg, hogyan lehetséges, hogy a sovány és kicsi tehén is nagymennyiségű tejet képes adni? Miről ismerhető meg tehát a jól tejelő tehén?

Tárgyalás. 1. Döntsük el mindenekelőtt azt, kicsi állatt kevés tejet ad-e és nagy állatt sok tejet ad-e? (Találgatás). A tapasztalat szerint nem a tehén testnagyságától függ a tejelőképeség! — 2. Ha a testsúly nem, akkor a helyesebb fehérjedús takarmányozás emelheti a tejmennyiséget? (Kapcsolatok az otthonnal, az iskola takarmányozásának példája.) A takarmányozás bizonyos mértékig — a megbeszéltek szerint — emelheti vagy csökkentheti a fejt tejmennyiségét. Végeredményben tehát mitől függ mégis? — A tehennek egyedi tulajdonsága, veleszületett, tehát örökölt sajátos-

sága a tejelőképeség nagy vagy kicsiny volta. (Vázlatszó a táblára.) Vannak azonban külső ismertetőjelei a jó fejős tehennek. A Riska tehén külsejét leírom nektek: formás fej, oldalt álló, kissé kidülledt szemek, tág orrnyílások, homlokán hosszú síma szőr volt, nem szőrcsigák (mint a bikánál látjuk azt). vékony, hegyes szarva volt, keskeny nyaka, általában a csontozata finom, szőre selymes, bőre vékony, farkán hosszú bojt a földet söpörte. — Ilyen lássátok a jó tejelő tehén, amilyen lenn az istállóban a mi Csokros tehenünk is, amely borjazás után megadja a 25 litert naponta. Aki vásárban tehenet vesz, ismeretlen, idegen embertől, törzskönyv nélkül, az figyeljen ezekre a jelekre és nem fog csalódnai.

Összefoglalás. a) *Elmondás:* Milyen volt a Kovácsék Riska tehene? b) *Begyakorlás:* Vásárban mit vizsgál meg a tanult gazda, ha fejős tehenet akar venni? Mit jelent neki a szőrrel beült tögy? A húsos tögy? c) *Alkalmazás:* Otthon vizsgáljátok meg e szempontok szerint teheneteket s jövő órán beszámoltok róla. d) *Tanulmány:* Nem fejeztem még be a Riska történetét. Egyszer váratlanul rövid betegeskedés után csontig-bőrig lesóványodott s elhullott. Állatorvos boncolta fel s bendője végén kis bicskát talált befürödve. Kovácsék Palija ősszel azzal levelezte a répaleveleket s véletlenül közé ejtette a levélnek. Volt nagy sírás-rívás, sohse lett azután olyan kedves és bőtejelő tehenük.

Kovácsék esetéből tanulhat minden gazda: 1.) Ne késsel levelezze a répát, hanem kézzel. 2.) Tartsa jó takarmánnyal, gondozza állatát, hogy az szelíd legyen és hasznával meg fogja hálálni a jó bánásmódot. És végül fiúk, ne nézzük sem az emberben, sem az állatban, hogy milyen szép kívülről (milyen piros-tarka a szőre, milyen nagy testű a tehén) gyakran az egyszerű kis sovány testű jószágban van a nagy tejelőképeség (jó tejelő állat nem is tud meghízni) és gyakran a szegényes kis kopott kabátú emberekben nagy értékek rejtőznek nem anyagi, hanem szellemi kincsek: jóság, hála, becsületesség, okosság! Nagy erős, gazdag emberek pedig gyakran önzők, erőszakosak, kiabálók, civódók! Figyeljétek meg egymást a következő óraszűnetben! Isten veletek!

(Folytatásban a III. osztály.)

ISKOLÁINK ISMERTETÉSE.

47. SZEKSZÁRD.

Szekszárd megyei város, melynek széleit haddan a Duna mosogatta míg a tenger színe feletti 170—200 m. magas hegy-dombos lánál T alakban húzódó a „Sió csatornától“ 3 km-re fekvő ősrégi város a híres „Obsitos“ szerzőjének „Garrainak a szülőhelye és hogy utoljára említsük mint a világhíres „bikavér“ termőhelye, melynek mai cégére is fennen hirdeti, hogy:

„A szekszárdi bikavér,
Orvosságnál többet ér,
Aki issza, hőtígg él!“

A város lábátánál kezdődik tulajdonképen a nagy Alföld. Hegyei 450—500 éve erdőségekkel volt borítva, határa 13.000 km. tesz ki, melyből mintegy 4000 Kh. tesz ki a „nemes kadarkával“ beültetett szőlő terület, jó esztendőben 45—50 ezer Hl 90 %-ban vörös vagy siller bor terméssel.

A város lakossága 14.000 fő, kik 99 százalékban a városban is élnek, mintegy 10 ezer rk., 4000 ref. vallású. A lakosság fő foglalkozása a

szőlőművelés, mezőgazdálkodás és állattenyésztés. Szőlője még a szegény embernek is van, a mezőgazdasági terület pedig 2—8—10 kh. elosztást mutat. A város mint Tolna vármegye legnagyobb városa és főhelye minden előállított mezőgazdasági terményt felvesz. (Pl. tejszövetkezet anyag hiányában nem létesülhet.)

Iskoláink is azon regényes iskolák közé tartozik — szervezve 1908. évben — melyeket könnyen létesítettek, de nem a megfelelő alapozással, ami legjobban bizonyítható a jelen esetben azzal, hogy gyakorló területe 31 év alatt 3 helyen volt, míg végre most állandó helyhez van rögzítve. Az oktatás azonban még mindig nem saját épületében történhet. Jelenleg az oktatás a város központján lévő polgári fiúiskola épületében átengedett 2 tanteremben és egy iroda történik (szeparálva) rendszerint 360—400 tanulóval 6 fiú és 6 leány osztályban. A tanulók 85 százaléka olyan szülők gyermeke, kik földdel, szőlővel rendelkeznek. Télen 2 félnapon, nyáron 1 fél napon nyernek heti 10, illetve 5 órai oktatást.

Majorrészlet.

„Peti”, a nagydíjas tenyészbika.

A teljesen felszerelt tangazdaságban és hegyi szőlőjében a nyári félévben [különösen nagy gondot fordít a gyakorlati oktatásra. Az oktatást kiegészíti még az évenként kétszer — ősszel és tavasszal — 6--6 hétig rendezett háztartási és főzőtanfolyam, valamint a téli félévben rendezett: külön fiú-leány háziipari tanfolyam és géphimző tanfolyamok. Csak tisztán tanügyi munkánkat és haladásunkat eddig 8 kiállításon mutattuk be, többször a legelső díjakkal kitüntetve.

Az oktatást régi időktől fogva 4 tanerő (2 nő 2 férfi) és 3 hitoktató látja el. Az iskola különleges helyzeténél fogva mindig a nehezebb szolgálatú iskolák közé tartozott s részben ebből kifolyólag, valamint az elmúlt hosszú 31 év, betegségek, nyugdíjazások stb. folytán oly sok kartárs változás volt, hogy neveik felsorolásától helyszűke miatt el kellett tekintenünk. Ezzel szemben nem érdektelen iskoláinknál az a ritka eset, hogy az iskola igazgatója kezdettől (31 éve) teljesít ezen iskolánál szolgálatot.

Hosszú — bár tanulságos — lenne leírni annak a sok harcnak, munkának, melyet a gyakorló terület megszerzés, üzembe helyezés okozott a mindenkori tantestületnek. Míg végre 1931-ben az iskola állandó végleges gyakorló helyhez jutott. A gyakorló terület 2 tagban és pedig a „me-

zőgazdasági terület az ú. n. „magura dűlőben” a város szélétől 800 m-re, míg a 800 n-öles hegyi szőlő a „Jobb Remete” hegyen fekszik. A gyakorló területek külön fekvése nem volt elkerülhető, mert a szőlőművelést itt csakis hegyi szőlőben mutat-
ható be.

A gazdasági területe 20 Kh 180 n-öl egytagban és külön a hegyi szőlő 800 n-öl.

A gazdasági földbirtok értéke	33,810.— P
A szőlő területé	1,620 — „
Összesen :	35,430.— P

A rajtuk lévő gazd. épületek értéke	31,142.06 P
Présház	2,386.— „
Összesen :	33,526.— P

Szembe állítva a két fő adatot, érdekesen domborodik ki a gazdaságnak „tanügyi célja” abban, hogy 35.430 P értékű földet, 33.528 P gazdasági tőke terhel.

A földek elsőosztályúak és kissé szokatlan forgóval lesz üzembe tartva.

1. Kapás.
2. Tavaszi (zab).
3. Takarmány (fél trágyával).
4. Őszi.
5. Forgón kívül lucerna.

A trágyázás után azért jön zab, hogy a nagy termés feltétlen biztosítsák, mert az iskola tenyészállat neveléséhez a fehérjét főleg zabban adja s így nagy mennyiség kell.

Minden lehető területen kettős termelés lesz úgyve, amit a szokatlanul nagy mennyiségben előállított trágya könnyen megenged. Rét 800 n-öl van. A tangazdaság terményei közül csak búzában elegendők, minden mást még vétel útján kell kiegészíteni. Mezőgazdasági termény csak bab lesz értékesítve, más minden az állatokon keresztül nyer értékesítést. A kis gazdaság évi abrak szükséglete 430 mm.

A tangazdaságot egy bekerített 1 Kh. 344 n-öles haszon gyümölcsös 260 anyafával, valamint 400—400 n-öles konyhakert és faiskola egészíti ki.

A tangazdaság épületei és felszerelése mintaszerű, modern. A hegyi szőlőben egy minta préház áll rendelkezésre 1136 74 P értékű felszereléssel. Érdekes és tanulságos megemlíteni, hogy az iskola 10 éven át végzett komoly trágyázási kísérletet — az itt mutatkozó trágya in-

ség enyhítésére — oly módon, hogy fele szőlő évenként 1 mm szupfoszf., 1 mm pítisó (mész-nitrogén) műtrágyázásban részesült, míg az egész szőlő minden évben tengeri szárral rakatott meg. Így 10 éven át a kezdeti 4 hl. must termést 35.40 hl.-re sikerült fokozni Igen sok követőnk akadt a trágya szegény városban, hasonló jó eredményt elérve. A mezőgazdasági területen átvételkor nyert 5 mm termés eredményt is sikerült már 12—16 mm felemelni.

A gazdálkodás fő ágát képezi az állattenyésztés. A jelenlegi állatállomány: 2 drb. ló, 5 drb. bonyhádvidéki tehén, mindig telivér szim. bikával fedeztetve, 3 előhasú üsző, 3 növ. bika, 5 drb. york anya, 1 drb. kan, 60 drb. tyúk, 150 drb. növendék. A törzskönyvezett tehenek közül: 421-4104-3283-3059 (egy előhasú állat még nem áll rendelkezésre) átlag 3.83 százalékos zsírral.

Minden üsző és bikaborjú fel lesz nevelve. A bikák 18 hónapos korban, az üszők — ha feleslegesek — gazdáknak lesz eladva. Tej házakhoz szállítva 20 filléres áron nyer értékesítést. Sertés szaporulatunk 8 hetes választási körben nyer értékesítést. A baromfi termékek közül a tojás-

„Ria” I. A. díjas üsző.

kat tenyész tojásként értékesítjük (elsősorban a növendékeinknek), tenyészkakasaink pedig az egész ország területén nyernek elhelyezést. (Budapesti kiállításaink révén.)

I. díjas nemesített magyar kendermagos kakas.

Állattenyésztési bevételeink az elmúlt évben: 7411.60 P, kiadásaink pedig 4203 34 P tettek ki.

Az egész gazdaság nyers bevétele pedig: 8233.16 P volt, tehát katasztrális holdankint: 411 P-t tett ki.

A gazdaság vagyona 78,397.28 P

A tanügy vagyona 6,958.27 „

Összesen: 85,355.55 P

Az iskola külső működéséről elsősorban kell megemlítenünk azt a tényt, hogy tangazdaságunk „a szekszárdi nevezetességek” közé tartozik, melyet felkeres minden idegen és csoportok. Az iskolánál az egész megyére kiterjedő állattenyésztési tanfolyam is rendeztetett, már úgyszintén a honvéd helyőrség legénysége is ide jár.

Legvégül pedig megemlíthetjük még, hogy az iskola — valószínű „fortuna” közbenjöttével is — 34 értékes díjat: serlegek, dísztárgyak, arany, ezüst érmek, plaketteket nyert különböző, legtöbbször országos kiállításokon. Köztük van az egész Tolnavármegyében 30 éve megnyerni nem sikerült „1938 évi bikanagydíj” is.

Iskolánk igyekszik — mint mindegyik társa — körülményeihez mérten hivatásának a lehető tökélethez megközelítően megfelelni, már csak azért is, mert ez kötelesség, másrészt, mert csak így lesz ebből minden tanügy barátjának öröme.

Az Eötvös-Alap önszegélyző

és családjóléti osztálya lehetőséget nyújt
csekély anyagi kötelezettség mellett

n y u g o d t ö r e g k o r b i z t o s í t á s á r a

Tanítói szabadság a tanításban.

A júniusi nyár méléz az iskolában. Évzáró vizsgálat utáni csönd van. A reggel halványlilaszürkülettel ébredt s a kitárt ablakon beömlik a kert, a közeli rét s az érő buza sejtelmes parfümjé. A takarmánytarlón az iskola kis gulyája kolompol álmos dallammal és a fehér komondor meg a bojtárgyerek a világmindenség nagy kérdésén töprengenek a földön elnyúlva. A tantestületben valaki megszólal: „Hová lett a tanítói szabadság? Az ami feltétlenül szükséges a térhez és anyaghoz nem kötött lelki tevékenységhez.“ A kérdésre a válasz nem könnyű és nem egyszerű, — de közérdekű, azért az alábbiakban megkíséreltem kifejtését.

* * *

Egyetlen emberi tevékenység sem független más emberi tevékenységtől, a nevelés sohasem is volt öncélú. Ha ez így van, akkor a nevelésben elvi rend szükséges, különben széthull. De váltságba csak akkor kerül, ha elveiben nem nevelői szempontok érvényesülnek, ha a nevelő nem maga irányítja a nevelést vagyis ha elvész a nevelés szabadsága. Elméletben ez nem látszik kivihetlennel, de a valóság gyakorlatában — tudjuk — hogy a nevelő — oktatás sohasem volt független a közélet mozzanataitól és mozgalmaitól. Miképen korlátozza tehát a „ma“ a nevelés szabadságát, a tanítói szabadságot? Mindenek fölött a hivatalos tanterv és utasítás megszabja a tanítandó anyagot és tartalmazza a módszerre vonatkozó szabályokat. A tanításanyag kérdését szempontunkból másodrendűnek tekintve, — az a helyes tanítói felfogás, mely az utasítást nem kényszerítő hanem útmutató jellegűnek tartja. Az utasítás nem lehet kötelező, csak minta (noha tapasztalatban iskolalátogatók hajlamosak azt kánonnak tekinteni), különben mankóvá válik, arra pedig csak betegeknek van szüksége. Az utasítás *határozott, tudatos rendet* kíván a tanítói munkában, tehát *módszert* ad s ez voltaképpen nem más, mint a *tanterv alkalmazása*. Az oktatót mentesíti ennél fogva a felsőbb hatóság attól, hogy a tanterv alkalmazásán sokat gondolkodjék és kitalálja a megfelelő módszert, mely mindig függ az iskola rendeltetésétől és fokától, a tárgy természetétől, a növendékek életkorától. Az okosan szerkesztett utasítás és tanterv ez okból csak keretet nyújt, csak körvonalat, nem megy

részletekbe s ezért nem hosszadalmas (mintaszerű szempontból is a mezőgazdasági népiskolák új tanterve és utasítása.) A részletezés a tankönyv dolga és ez bizony sok tekintetben már a módszer is meghatározza. Hol van ezek után mégis a tanítói szabadság? Ott, ahol igen gondos tanmenetet kívánnak a tanítótól. *Az évi tanmenet** a *tantervben levő anyagnak az egész tanévre való feldolgozása*, vagyis az évi anyagnak órákra (helyesebben hetekre, illetőleg napokra) való felosztása. Benne az idővel kell arányba hozni az anyag-egységeket. Itt a tanmenet készítésében érvényesül elsősorban a tanító szabadsága, itt kerül rá egyéniségének bélyege, nevelői lelkülete, tudományos felfogása, sőt világnézete. Nem hagyja figyelmen kívül ezt a mezőgazdasági népiskola tantervét és utasítását életbeléptető miniszteri rendelet**, amidőn a tanmenetek anyagának feldolgozására nézve „elvárja az ügyes és bátor önálló kezdeményezést.“

A tanmenet előkészítésének szempontjai: 1. *Az anyag tagolása* külsőleg és belsőleg. A külső tagolás alak, lényegesebb a belső, mely számot vet anyag tartami összefüggéseivel. Egészben véve kiinduló, csatlakozó és befejező részből áll. Ha tankönyv van aszerint kell haladni, — ha nincs, az egész anyagot fejben tartva kell rendezni. — 2. *Az anyag kijelölése* a tanulók fejlettségi foka szerint. Egyes tárgyköröket bővebben, másikat szűkebb méretek között tanítunk. (pl. egészségvédelem tanítása, vagy a serdülőkorban.) — 3. *Az anyag elosztása* a rendelkezésre álló idő mennyisége alapján. Számot vetünk a heti tanítási órászámmal, a szünetekkel, gondolunk az összefoglalásokra, ez utóbbi is függ a tárgyon kívül a tanító módszeres gondolkozásától. (Elméleti tárgyakban szükséges gyakran visszatérni, — nyelvtanításban már csak nagyobb időközű ismétlések indokoltak.) Az anyagot ez alkalommal bontjuk *egységekre*. Kölcsönös megértés végett tisztázzuk elvileg e fogalmat. Egységet alkot az iskola faj 3 vagy 4 évi anyaga, továbbá valamely osztály, vagy tantárgy tanterve. A tantárgyat azonban tovább kell taglalni a tartalmát alkotó ismeretek anyaga szerint. Ennek az oktatási anyagnak egységei valószínűleg több órára terjednek, tehát 1—1 órás egységeket kell alakítani, ha

*Helyesebb a tanításmenet kifejezése.

**VKM 109.388/938. IX. sz.

pedig nem lehet, két egyvégtében levő óra legyen a tanrendben. Mi az egység ezek után? Az *oktatási egység a tanulmányi anyag* ama legkisebb része, mely tartalmi egész ad (tehát még értelmi összefüggéssel bír) s tanítása 1 óra időt igényel.

4. Az *anyag beillesztése* a tanításegységek sorozatába. Összefüggésbe kell hozni az előtte és mögötte fekvő egységekkel, beállítania tanításmenet gondolatmenetébe. Minél kisebb a növendék, annál többször kell visszatérni a mult egységekre s annál ritkábban utalni az eljövendőkre. Gyakorlatban tapasztalhattuk hogy a jövőre való hivatkozás meddő, sőt káros még a középiskolában is. (A tanuló úgy véli, ráér majd akkor megtanulni, — más az eset a felnőtteknél.) A tanításegységeket állandóan vonatkoztatni kell a tanuló életére (szakiskolákban a gyakorlati étellel való összefüggésekre), különben az a veszély fenyeget, hogy az anyag idegen lesz a tanulónak és százszor könnyebb olyat tanítani, amivel a növendék már találkozott. Ez a kapcsolat módszertanilag a koncentráció. Egyik egység, egy tantárgy összefüggése a másikkal, az oktatási anyagnak kapcsolata a való étellel.

5. Utolsó szempont, melyet figyelemre kell méltatnunk a tananyag feldolgozásánál annak meg-gondolása, hogy sikerült-e abban a tanmenetben illetőleg egységben a *tanításunk*? Minden tanításegységhez feljegyzendő tehát már az év elején, mi az *anyag*i és mi az *alaki* feladat? A fogalmak megértéséhez megállapodunk megelőzőleg abban, hogy mindenféle iskolában az oktatásnak kettős célja van:

ismeretszerzésre való vezetés (nem nyújtás!)
értelmessé lenni segítés.

Mikor a tanító oktatást végez (akár alsófoku iskolában, akár felsőfokú főiskolán, egyetemen) mindig *ismeretet is közöl és fejleszt is az elmét.* E kettőt egymástól elválasztani nem lehet, mert pszichikai egységből áll az ember. (Régebben didaktikai materializmusról és didaktikai formalizmusról beszéltek) Meg kell jelölni tehát 1. *mi az új ismeret (anyag)* és 2. *mi működteti a gondolkozást (alak)* (Mi fejleszt az ész befogadó és feldolgozó képességét, vagy mi vezet a meg-értésre, a megtartásra, mi készítet gondolkozásra, vagy ezt szolgálhatja a gyakoroltatás az alkalmazás.)

A tanmenet alapján megkezdhetnők a tanítást, de miként kell azt végeznünk, *melyek* tanítói

munka közben a *módszeres haladás lépései*? Ezt mutatja meg az óravázlat.

Óravázlat (tanítási vázlat) rendszeresen *ki-dolgozott előkészület*, 1—1 órai anyag részletes feldolgozása. Miniszteri rendelet* írja elő, hogy „a népiskola jellegére és fokozatára való tekintet nélkül“ annak tanítója és másik rendelet** szerint „minden egyes tanár — tekintett nélkül az iskola jellegére és fokozatára — óráinak engedményes megtartására írásban rendszeresen előkészül.“ Ismeretes, hogy az óravázlatok külső formájára, vagy azok terjedelmére sem az intézet igazgatója, sem az iskolalátogató, sem a tankerületi kir. fő-igazgató külön utasítást ne adjon.“ Azonban „ellenőrzése nemcsak az iskolalátogató, de első-sorban az intézet igazgatójának kötelessége.“

Íme a tanítói szabadság itt nyilvánul meg másodsorban a közvetlen tanítói tevékenységben, a személyes munkában „bontakozik ki abban szabadon a tanító egyéni felfogása, önállósága, tanítói és nevelői lelkisége.“ A tanítási vázlatok készítését elrendelő utasításnak a célja, hogy a tanítót önállósítsa, függetleníse minden külső behatástól, minden *utánzástól*, mely a nevelés szabadságát veszélyeztetheti. (Példaképen említem, hogy az európai társadalmakban érlelődő ellentétek, szembenálló egyházi elvek, politikai irányok tudatossága befolyásolhatják a nevelést.) Az óra-vázlat elősegíti a tanítói egyéniség kialakulását és kitűnő bizonyíték a tanító munkásságára, annak ellenőrzésére.

Mindezek után nem lehet céлом a már na-gyon sok tanügyi lapban megjelent vázlatminták után sablont nyújtani, bár azokat végeredményben el nem kerülhetjük. Vázakra mindig szükség van, azért főszabály az, hogy a *tanítási vázlat rövid* legyen! (Tapasztalati tény, fiatal ember bővebben, idősebb rövidebben ír.) A vázlat: az óraegység lépéseinek felsorolása, voltaképpen tanítástervezet. Ilyet minden tanító és tanár készített már, az óra-vázlat azonban ennek csak váza legyen. Leírás, anyagközlés felesleges benne, azt úgy is tartal-mazza a tankönyv vagy a tanár szellemi kapacitása.

Nem mellőzhetem annak említését, hogy a tanítóképzőkben szerencsétlen régi hagyomány szerint kérdés- és felelet alakjában készítenek tanításterveket. Természetesen, ha a növendék

Jegyzet. *VKM 7000/1935. eln. sz.

**VKM 3500/1936. eln. sz.

nem azt feleli amire készültünk, baj van. Az elgondolás merev, betanult nem lehet, mert sohasem tudjuk, milyen fogadtatásra talál, — fontosabb annál, hogy mit felelnek — az, hogy mit látunk a szemekben. Nem számíthatunk arra, hogy mit felel Nagy Miska, mert esetleg nincsen ott, talán nincs olyan lelki hangulatban, mert nem reggelizett. A lényeg tehát az elgondolásban van, s annak végrehajtásában, nem a szavakban, — inkább abban, hogy miképp reagálunk a növendékek, milyen asszociációt fog bennük ébreszteni. Erre kell gondolni vázlatkészítés közben s ha ismerjük tanulóinkat, ezt tudni is fogjuk.

A tanítói szabadság érzékeny megsértése nélkül is kitűzhetjük azonban az *óravázlat tanítási irányelveit*.***

I. *Fel kell kelteni az érdeklődést* (Bevezetés, előkészítés.)

II. *Az érdeklődést ki kell elégíteni* (Tárgyalás, anyagközlés megerősítés.)

III. *Az eredményt meg kell állapítani* (Be-fejezés, összefoglalás, megerősítés.)

Nem lesz érdektelen a tanítás eme három szakaszának tanításelvi vizsgálata, nem fog az gépiességre vezetni, ha itt a nagy nyivánosság előtt sorra vesszük azok didaktikai irányelveit.

I. *Érdeklődéskeltés*. Az érdeklődést abban is fel kell kelteni aki érdeklődik. A feszülten figyelő tanító is vár, várja kiegészítését eddigi ismereteinek. „Vajjon mit hallunk ma?” Így lépjen be az iskola kapuján a tanuló!

a) Mi a tanuló ismereteiből a tanulandóra való vonatkozás (reprodukción, kapcsoló ismétlés.)

b) Annak felismertetése, hogy valami még hiányzik, a várakozás lelkiállapotának felidézése (probléma feltevése, áthajlás)

c) Megmondjuk, mi fog következni. (Nagyon sablónos és gépies vázlatokban ezt (célküldetésnek nevezik, helyesebb azonban a *célt* az óra végén elérni. Ez a módszeres lépés helyesebben a tanítási óra *feladata*, melyet tanító és tanuló együtt végeznek. A tanító egyedül hiába beszél, értsd meg tanítvány, hogy együtt oldjuk meg a feladatot!)

Jegyzet. ***A nevelési irányelveket könnyebb áttekinthetőség végett most mellőzzük.

II. *Érdeklődés-kielégítés*. E szakasznak csak akkor van értelme, ha van érdeklődés, amit ki tud elégíteni. A megelőző I. c) pontban irányítottuk ide a figyelmet, felesleges már figyelmet kelteni.

a) Az új anyag részletes megismertetése (ennek mikéntje a metodika körébe tartozik.)

b) Begyakorlás. Ezzel akarjuk a növendékekben az ismereteket állandósítani. (Sajnos ez nem örökös, csak beolvad az eddigi ismeretek közé. Egy évszám vagy szabály még beolvadni sem tud, a szabályból levont tanulság azonban maradandóvá válik.)

III. *Eredmény megállapítása* a növendékekkel. Minden óra végén tisztába kell lenni az osztálynak azzal, hogy mi újat kaptak. Azt a tanulóknak meg kell tudni mondani, mit hallottak, miért ültek ott egy óra hosszán át. Ha ez nincs meg unalmassá válik az iskola, mert idővesztésnek tartják az órát. Alsófokú iskolában még jól látszik ez az érdeklődés, a középfokon már lelkad. felsőfokon tudatossá válik. Még összefoglalások alkalmával, ismétlő órákon is látni kell ezt, s észlelhető, mikor azt mondja egyik tanuló: „Ezt eddig nem értettem meg!” — Igazán akkor értünk *célt*, ha valaki felkiált: „Mi lesz ebből? — Azt majd holnap tudjuk meg!” Ez az igazi eredmény! (Pl. megismertük a takarmányféléket. Miből állanak már most azok? — Megtanultuk az olajnövények termesztését. Jövő héten sor kerül a hűvelyesekre. — Meghalt Mátyás király. Mi lett azután az országgal? — Tudunk már postán pénzt, csomagot küldeni. Legközelebb vasúton és hajón fogunk árut szállítani.)

Az ismereti anyag feldolgozásának didaktikai áttekintését bemutattuk, nem hallgathatjuk el azonban, hogy mennyi ebben az egyéni szabadság és mennyire függ az egész oktatás az *egyéni mozzanatokon*. Ha még falanszterizált iskolaműhelyeket állítanánk is fel valaha, akkor is mindig az oktatási középponton: a tanítón fordulna meg minden. Talán az órakezdés itt is a legfontosabb. Derülten, mogorván, lelkesen mégy-e be az osztályba? (Jó reggelt, lányok! De szép időnk lett mára!... Adjon Isten, fiuk! Régen láttalak beneteket! Mit reggeliztél ma, Jóska?) — Mi minden függ tanítványok és tanítók lelki beállítottságától! Tíz percben nagyon felhevültek, másik bágyadt, harmadik beteg édesanyát hagyott otthon

és az oktatók? Hányszor ütözik össze az ember és a hivatása... Rossz levél jött, vita, veszekedés a tanári szobában, muló rosszullét stb.) A tanulókból álló osztályban is tükröződik a hangulat főként belépéskor: („Vészes csönd“ — „nyugodt csönd“ vagy „halkan zsongó osztály“ és nem tudom, máshol is van-e az, „pad tetején állnak tanulók“.)

* * *

Tanítói szabadság van és van szabadságuk a tanulóknak is. Mi itt már ezen többlet nem vitázunk, az iskolaablakon ragyog a júniusi nappfény és bemosolyog a kis parkból a rózsaszín akácfa virága. Akinek kedve van, a következő lapszámban folytassa tovább.

Balatoni Béla

Egyesületi élet.

165. eln. sz. 1939.

*Tekintetes Igazgatóság!**Kedves Kartársak!*

A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 44487—937. V. 2. ü. ó. sz. rendelete értelmében az 1940. év márciusában Budapesten megrendezendő Mezőgazdasági kiállításon az alábbi 10 mezőgazdasági népiskola köteles résztvenni: 1. derecskei, 2. kiskunfélegyházai, 3. köröstarcsai, 4. kunszentmártoni, 5. makói, 6. nádudvari, 7. dévaványai, 8. nyirbátori, 9. szeged-felsőközponi és 10. a szekszárdi.

Jelen — korainak tűnő — megkeresésnek főcélja az, hogy a rendeletben lefektetett azon elv — mely szerint a kiállítandó 70 százalékban gazdasági irányú és csak 30 százalékban lehet női kézimunka, háztartási anyag minél könnyebben legyen megvalósítható azáltal, hogy Cím már most megkezdi gazd. anyagának kiválasztását és összegyűjtését.

Nemkülönben nagyon fontosnak tartom, hogy m. T. Cím már most komolyan foglalkozzon azzal a lényeges kérdéssel is, hogy milyen „gazdasági témát“ fog kidolgozni, vagyis mi lesz a gerince kiállításának.

Leghelyesebb, ha az iskola és környékén bevezetett „különleges ágakat“ dolgozza fel. Vagy pl. tájékozódásul: állati kártevők és kártételeik, kísérleti modellek, gyomnövények, toll gyűjtemény, gomba-betegségek, „mult jelen“ téma, hagymatermelés levezetve, baromfitenyésztési téma, szikjavítási modell, növényvédelem, vetőmaggyűjtemény, burgonya, répa, gyümölcs eredetben, gyümölcstermelési téma, szőlő, borgazdasági téma, gyakorlati oktatás bemutatása, magyaros népi kézimunkák, befőttek, tézstaneműek, borok, likőrök, háziipari disztárgyak stb., stb. és sok-sok ezer más leleményes téma és tárgy.

Meg kell jegyeznem komoly megfontolás céljából, hogy kiállításaink az utóbbi időben oly magas színvonalat értek el, hogy csarnokunk leglátogatottabb volt és 40 ezernél is több látogatóval dicsekedhett.

Végül tájékozódásul — munkaterv bevezetés céljából — közlöm a következőket:

1. a csarnokban 10 hely fog rendelkezésre állani és

2. helykiválasztási és témabejelentési rendelkezés szeptember hó 1-én megy szét,

méretezett alaprajzzal és kiszabott területtel,

3. fentiek bejelentési határideje október hó 15.

4. november hó 10-én részletes anyag bejelentés, miniszter úrnak leendő bemutatás végett.

Végül annyit, hogy a rendelkezésre álló 4 díj közül a „Pigniczky“ vándorserleg versenyében a szekszárdi mezőgazdasági népiskola nem vesz részt, így a négy

díj 9 iskola között fog megoszlan. A serlegén kívül az OMGE által adományozott három díszoklevél mint I., II. és III. díj szerepel.

Addig is hasznos előkészítő munkát kívánva,

Szekszárd, 1939. június hó 18-án

kartársi tisztelettel :

Pigniczky sk.

orsz. egyes. elnöke.

H I R E K

Évzáró vizsgán a gazdasági népiskolában*

Gyönyörű a kézimunkakiállítás.

A békéscsabai gazdasági népiskolában (vágóhid mellett) június 1 és 2-án tartották meg az évzáró vizsgákat. A vk. minisztérium részéről, mint vizsgálóbiztos, Benedekffy Sámuel igazgató, a mezőgazdasági szakiskolák szakfelügyelője vett részt a vizsgákon, melyeken vitéz Jánossy Gyula polgármester, Ringbauer Károly tanügyi tanácsos, kir. tanfelügyelő, Márki Jenő vármegyei gazdasági főfelügyelő, dr. Medovarszky Matyi főjegyző, Horváth István tanácsnok, Baukó András főmérnök, Tantó József vármegyei népművelési titkár, dr. Gajary László, a mezőgazdasági szakiskola igazgatója és Áchim Mihály városi mérnök is megjelent.

A vendégek a III. leányosztály vizsgáján voltak jelen s nagy örömmel hallgatták a leányok értelmes feleleteit. Balogh Mária osztályvezető intézett kérdéseket a leányokhoz a gyümölcsstermesztés, virágkertészet, állattenyésztés és háztartási is-

* A „Körösvidék“ nyomán.

meretek köréből. A leányok, a jövőendő háziasszonyai, valamennyien kitűnően feleltek, tanújelét adva annak, hogy felkészülve, tudásban gazdagodva hagyják el az iskolát s indulnak neki az életnek.

Az évzáró vizsga után a vendégek vitéz Bocskó András igazgató és a tantestület tagjait kalauzolásával megtekintetették az iskola kézimunkakiállítását, mely mint minden évben, ezúttal is valósággal látványosság. Csodálatosan szép kézimunkák sorakoznak egymás mellett, a legpompásabb elrendezésben. Ez a kiállítás a legszebb bizonyosság amellelt, hogy az iskola vitéz Bocskóy igazgató kiváló irányítása, vezetése mellett a legkitűnőbb szellemben nagyszerű munkát végez. A tanulók kiállított kézimunkái, a szép kötők, rubák, függönyök, a himzett terítők, párnák, férfi és női fehérneműek egyaránt dicsérik a növendékek szorgosságát és ügyességét, valamint oktatóikat.

Külön remekei a kiállításnak a magyaros himzésű terítők, párnák, kabátkák. Az összes népies himzést megtalálhatjuk. Itt pompáznak a kalotaszegi, sárközi, buzsáki és irásos himzésű munkák s még torontáli szőnyeg is van, mert a szőnyegszövésre is megtanítják a gazdasági népiskolában a lányokat. Gyönyörű ez a kiállítás, melyről nem lehet eleget és elég szépen írni. Látni kell ezt a kiállítást!

Az évzáró vizsga és vele párhuzamosan rendezett kiállítás ismételtén bebizonyította, hogy erre

az iskolatípusra, a gazdasági népiskolára milyen nagy szükség van s mennyire fontos lenne, hogy az ország minden községében, minden pusztán és majorban legyen ilyen iskola, mert ez az az iskolatípus, mely az elemi iskolából kikerülő ifjúságot bevezeti az életbe, a falu és tanyavilág gyermekeit olyan ismeretekre tanítja meg, melyek nélkülözhetetlenek számukra.

A mezőtúri mezőgazdasági iskola évvárója és kiállítása

Ma, amikor hazánk fokozottabban érdeklődik az agrárpolitika iránt, legfontosabb kérdés a gazdatársadalom nevelése. Ezt a célt szolgálják a mezőgazdasági népiskolák, ahol intelligens, kritikai érzékkel rendelkező és a gazdasági reformeszméktől el nem zárkózó kulturát nyújtanak a jövő magyar gazdáinak, s a jövő magyar gazdaszanyainak.

Idáig is is tudtuk, hogy ez az iskolatípus működik, eredményéről azonban sokunknak fogalma sem volt, amíg a Mezőtúri Mezőgazdasági Népiskola 1938—39. évi munka eredményét a f. hó 4.-én megnyílt kiállításon nem láttuk.

Június 4-én és 5-én záródott az 1938—39. tanév a mezőgazdasági népiskolában. 4-én a gyermekek az év folyamán készített kézimunkákból kiállítást rendeztek.

Kiváncsi érdeklődőként léptünk a kiállítás helyiségébe és komoly tanulságot hoztunk el onnét. A ma röpködő szólamok: munkára nevelés, belterjesebb gazdálkodás, többtermelés fogalmai itt tartalommal telítődtek. A magyar nemzeti eszme, az ősi értékek megmentése, azok szépségeinek felkutatása, terjesztése gyönyörűen megvalósult a kézimunka kiállításon.

Ahogy beléptünk, megfogott bennünket a magyar népi levegő gazdagon motivált fantáziája. Jól esett szemünknek a torockói, kalotaszegi, sárközi és rábaközi öltések szépen alkalmazott mintája. Rendkívül kedves volt és nevelő értéke is igen nagy annak az ötletnek, hogy a tanulók maguknak magyar díszítésű ruhákat varrtak.

Ez a kiállítás fényes bizonyosság arra, hogy bár 2 hónapot veszítettek a növendékek a tanévből, milyen értékes munkát végzett ez az iskola. Magyarország csaknem minden vidékének művésze képviselve volt a szebbnél szebb párnák, terítők, fehérhímzések mintáiban. Kidolgozás tekintetében is minden igényt kielégítettek. A leányok nemesak ruháikat tudják megvarrni, de majd mint anyák a babakelengyét is el tudják készíteni, amint az a kiállítás darabjaitól látható. Említésre méltók még a fiúk kézimunkái is: különböző kefék, gereblyék stb. A másnapi szóbeli vizsga és a nagyszerű vizsga-ebéd, amelyet a tanulók maguk készítettek, szintén megmutatta, hogy milyen értékes munkát végzett az iskola, amely az életre neveli a gyermekeket, mert olyanra tanítja őket, aminek hasznát veszik az életben, sőt kenyérkereseti lehetőséget is nyújt nekik. Az a nehéz, fáradságos és eredményeiben kiváló munka, amelyet ez az iskola végez, több elismerést és érdeklődőt érdemelne a város közönsége részéről minden viszonylatban. Reméljük, hogy ez a közönségség a jövőben megszűnik és ennek az értékes munkát végző, nagyszerűen vezetett iskolának életére minden alkalommal fel fog figyelni Mezőtúr város közönsége.

— Az Eötvös-Alap Önszegélyző és Családjóléti Osztálya — fillérek megtakarítása által a gyász fájdalmas óráiban nyújt anyagi segítséget.

— Miként mentik meg az elsüllyedt tengeralattjárók legénységét, milyen eszközök állnak ma rendelkezésünkre mentéshez, mit éreznek és mit remélhetnek a tengeralattjáróba bezárt emberek: erről a ma annyira időszerű és szomorú témáról fr behatóan Petneházi Zalán a Buvár most megjelent legújabb számában. És ugyanígy általános érdeklődés kísérheti az utána következő tanulmányok hosszú sorát is: nemes Suhay Imre Délamerikát ismertető cikkét és pusztuló címeres madaruknak, a hollónak leírását.

Vesszősi József nyomdai műintézet.
Kiskunfélegyháza, 1939—2129.